

Vuk'uzenzele

Produced by: Government Communication & Information System (GCIS)

English/Sesotho

Phato Kgatiso 2

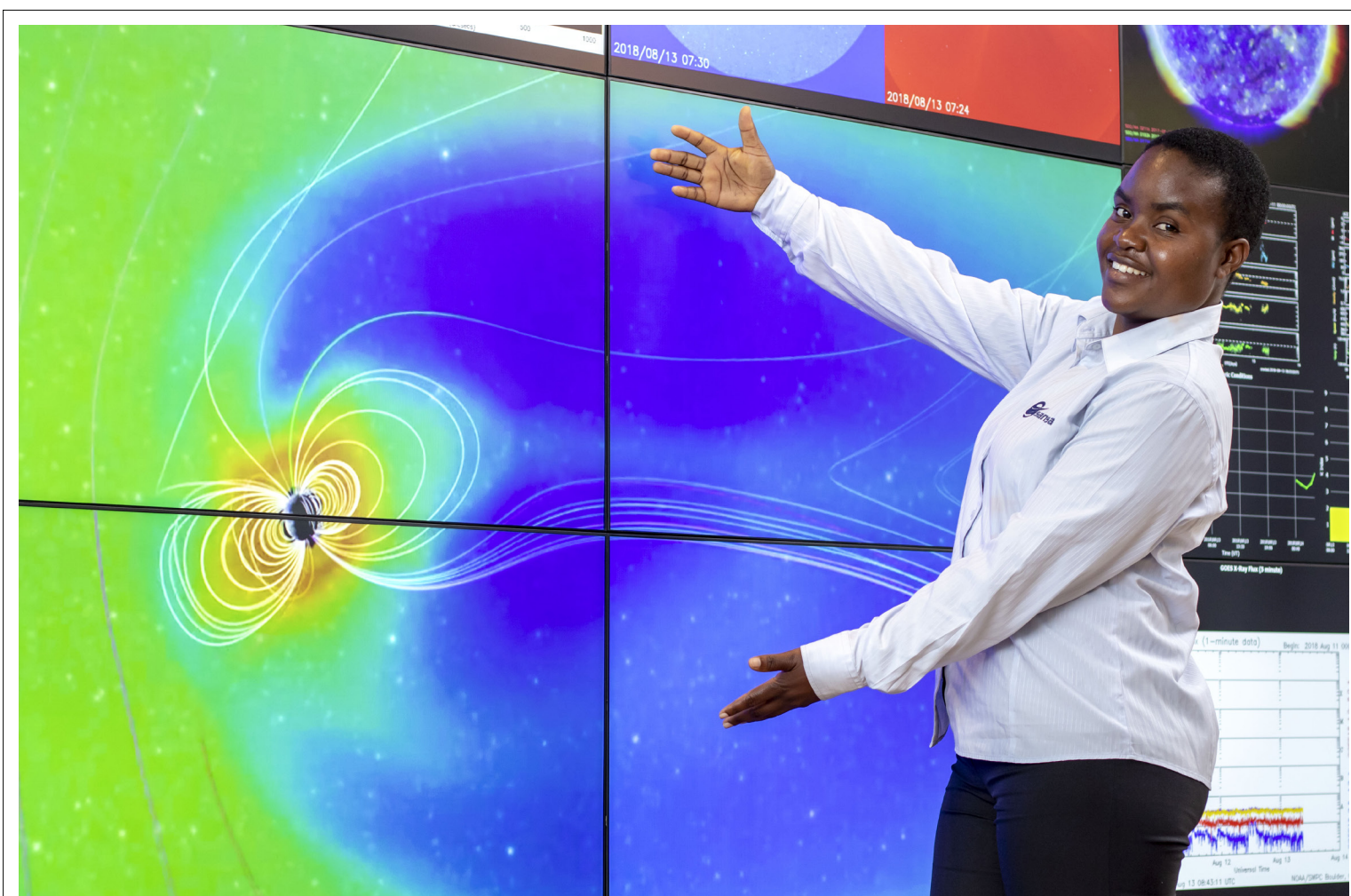

GBVF's lifelong effects on children
Page 5

Banyana Banyana inspires future soccer stars
Page 16

JOBS INSIDE:

Dr Nndanganeni explores the galaxy

■ Dr Rendani Nndanganeni loves researching the impact of radiation on aviation.

More Matshediso

Nearly 10 years of tertiary study and a passion for physical science earned Dr Rendani Nndanganeni (33) her dream job as a space science researcher at the South African National Space Agency (SANSA).

SANSA is a government agency that reports to the Department of Science and Technology, and is part of the worldwide network of space weather centres and magnetic observatories. It plays an important part in monitoring the near-Earth space environment.

In simple terms, the agency works mainly with satellites.

After completing matric in rural Limpopo, Dr Nndanganeni's decade of tertiary

• Cont. on Page 2

ALSO AVAILABLE ON:

@VukuzenzeleNews

Vuk'uzenzele

National Orders nomination information inside.

FREE COPY NOT FOR SALE

Ditlamorao tsa GBVF bophelong kaofela ba bana

GBVF E KABA le kगतello e matla bophelong, kgolong le matlafalong ya ngwana.

Allison Cooper

Bana ba holelang malapeng a renang Tshebediso ya Dikgoka e Itshetlehileng Hodima Bong le Dipolao tsa Bomme (GBVF) hangata ba hola ba ikgalala.

Hona ke ho ya ka Ngaka Dudu Ngubeni, e leng ngaka ya malapa Lefapheng la Bophelo bo Botle Gauteng, ya netefaditseng hore mefuta kaofela ya GBVF e hatikela ditokelo tsa bana.

GBVF e bua ka tshebediso ya dikgoka e tobileng mang le mang kapa dihlopha tsa batho, ho itshetlehile ho diphapang tsa bong. "GBVF ke ntho e bohloko lefatshe ka bophara mme e a tshosa hoya kamoo e atileng ka teng mona Aforka Borwa," ho rialo Ngaka Ngubeni.

"Nahana feela hore peto le tshebediso ya dikgoka mme leng di etsang baneng.

Hodima dikotsi tsa mmele le mathata a ho tshwenyeha maikutlong tse ka lebisang ho ho ipolaya, ho ntse hona le mathata a metse, sekgobo le ho qhelelwa ka thoko, o buile jwalo.

Kameho e nkang nako e telele

Sekgahla sa GBVF baneng se fapana ho ya ka mabaka a fapaneng, a jwaloka tlhaho le phethaphetho ya bohloko ba tlikefetso. Dikgatello

tse ding tse ka hara malapa, tse jwaloka motswadi ya sa pheleng hantle bokong kapa ya nang le bothata ba tshebediso ya dithethefatsi, di ka baka sekgahla se matla baneng.

GBVF e ka ba ka dipuo, mmele, motabo kapa kelello.

"Bana ba ba kotsing e kgolo ya maikutlo le bothata ba maitshwara a matle, ho sa kgathalletsehe hore ba ne ba hlekefetswa ka ho otloloha kapa tjhe," o buile jwalo Ngaka Ngubeni.

"Ke nnete e ngodilweng hantle hore bonnete ke banna, ka kakaretso ba nang le matla a taolo hodima basadi le bana, le ka tshebediso ya dikgoka.

GBVF e hlokisa bana tikoloho e ba kgontshang ho hola ka nepo le ho bontsha bokgoni ba bona. Ba ka ferekanywa ke tshotleho mme ba ka ithuta ho bona le ho sebedisa dikgoka e le tsela e lokileng ya ho fihlella seho sa bona," o tlatsitse jwalo.

Bana ba batjha ba holang ka tlasa GBVF ba bontsha letshoho, kapa ho fehelwa ho ho holo; kगतello ya maikutlo, ho lahlehelwa ke kgahleho sekolong, metswalleng kapa dinthong tse ding tseo ba neng ba di thabela pejana, bothata ba ho robala, ho kenyetsetsa ho phofa kapa ho rotela dikobo; ho befa ho matla; ho kgena kapa ho fetoha ha tsela ya ho ja.

Bana ba baholo ba itshwara

ka tsela e fapaneng. Bashe- mane ba ka ntshetsa kगतello ya bona ya maikutlo kante, ka ho tsohela ba bang matla, ka ho sebedisa dikgoka ho rarolla mathata; kapa ka ho sebedisa tahi kapa dithethefatsi, ho thibela mehopolole le dintho tse ba tshwenyang maikutlo.

Banana bona ba kwalla kगतello ya bona ka hare. Ba ka ikgula setjhabeng, ba ba le letshoho kapa kगतello ya maikutlo; ba sa je ka tshwanelo kapa ho itematsa ka ho itsheha kapa ka ho sebedisa tahi le dithethefatsi.

"GBVF e hlokisa bana tikoloho e ba kgontshang ho hola ka nepo le ho bontsha bokgoni ba bona."

Sekgahla sa GBVF, ha ngata, baneng se nka nako e telele, kamora tlikefetso ka boyona. Ha ba se ba hodile, bana bona ba qetella ba kene dikamanong tse tletseng dikgoka le tlikefetso. "Dithuto di bontshitse hore bana ba holelang ka hara GBVF ba ka hola ba dumela matleng le ho se lekalekane, dikamanong tsa botho le setjhabeng. Mme ka ho etsa jwalo, ba tswala sebopeho se phedisang seme-

lo sa GBVF," Ngaka Ngubeni o hlalositse jwalo.

Bana ha ba hola e ka ba bona ba etsang diketso tsa GBVF

Siliziwe Mbambo, motshireletsi wa bana eo e leng mosebeletsi wa setjhaba ho tswa Saartjie Baartman Centre for Women and Children (SBCWC), o a dumela. "Ha bophelo bo ntse bo tswela pele, ngwana e ka ba lehlatsepa la GBVF kapa ya ba emong wa ba sebedisang dithethefatsi," o buile jwalo.

Dinyewe tsa SBCWC ke tse kenyetsetsang tsa GBVF letsatsi le letsatsi. "Bana ba bangata ba anngwa ka ho otloloha kapa ka ditsela tse ding ke GBVF, e leng ho ba behang kotsing e kgolo.

Setsha sena se bone hape le keketseho palong ya batho ba hlokanang ditshebeletso mme GBVF e ka sehlohong," ho rialo Mbambo.

Nyeweng enngwe ngwana o ne a batla ho ipolaya ka lebaka la tlhokeho ya tshetsetso, lerato le kelohlolo ya batswadi. "Batswadi ba ne ba lwana ka matsoho le ka dipolelo mahlomng a ngwana enwa. Ka lebaka lena, ngwana o ile a lahlehelwa ke morolo bakeng sa sekolo le ditabatabelo tsa bokamoso ba hae.

Bana ba ithuta boitshwarong ba batswadi. Bashemane ba ithuta ho bontate ba bona ho sebedisa dikgoka basading.

Banana ba ithuta ho bomme ba bona hore tshetsetso ya dikgoka e tlwaelehile mme ke ntho eo ba lokelang ho e mamella. Le ha ho le jwalo, ha se kaofela bana ba phethang mekgwa ena ka ho tshwana.

Ba bang ba leka ka hohle hore ba se phethe diphoso tsena tsa batswadi ba bona hape.

Bana le batjha ba kgahlame- lwang ke GBVF ba lokela ho hlalohjwa ke motho ya katisi- tsweng wa porofeshenale ya sebedisang ka mahloko a boko, mme yena o tla etsa ditlahiso tse hlokehang bakeng sa kalafo ya maikutlo le mathata a boitshwara. Kalafo e ka kenyetsetsa theraphi, mme maemong a mang ditlhare di ka thusa. Motswadi ya sa sebediseng dikgoka kapa mohlokomedi le yena o hloka tshetsetso. ▣

Bakeng sa lesedi le fetang mona ka ho fumana thuso bakeng sa bana ba anngweng ke GBVF, iteanye le GBV Command Centre nomorong ya thuso e sa lefellweng ho:
0800 428 428 kapa kopa mothusi wa setjhaba ho iteanya le wena ka ho penya *120*7867# selefounung ya hao.
Hape o ka iteanya le Stop Gender Violence Nomorong ya Thuso ya:
0800 150 150 kapa SBCWC ho:
021 633 5287.